

Մանգրամի Եփեսոս

Մ Ի Ի Ն Ա Տ Ի Ի

ՈՒՄՈՒՐԸ ԲՕԼԻԹԻԳԸՅՅԷ ՎԷ ՄԷՎԱՏՏԸ ՍԱՅԻՐԷ

ՊԵՐՆՃԻ ՍԷՆԷ

1866 ՅՈՒԼԻՍ 30 ՃԻՄԱ ԻՐԹԷՍԻ

ՆՈՒՄԵՐՈ 111

Մանգրամի Եփեսոսը հաճախ 6 ամիս սեփական 300
հիւանդի վերադարձնելու, սեփական գրքերի, բոլոր փարսապ տարի
իշխան օրարագ, 200 զշ" օրու, 100 զշ" օրու, 100 զշ" օրու
բար, վե նիւսիսի տարի 50 ար փարսապ սալը յաճախ արբ:

Իւանաթըն պէտքեր աւելը իշին, պե-
րինճի տէփառա 5, իրենճի տէփառա 2,
վե իւնիւնճի վե սալը տէփալարա 1
էր շուրու յալընաճաք արբ:

Մէքթուզ վե սալը, իսթանբուլա Պաղլէ Գարաւա-
խարինճի, գարաղլանէ իւն ճամի շէրիֆ արա եւ-
րինտէ քնային Շապը խանընա, Կարապետ 3. Փանս-
նանը 18 նիւսիսի օտարնա կէօնտէրիւնէ քար:

ԲԵՍՄԻ ԹԷԼԵԿՐԱՖ ՕՍՄԱՆԼԻ ԺՅՆՏՈՒՄԸ

Լօնտա, 10 օգոստոս

Իսթանբուլ Բաճալար 26-8
Գարանտը 267-8

Ի Լ Ա Վ Է Յ Ի

ՄԱՆՁՈՒՄԷԻ ԷՖԵՍՈՒՐ

ՆՈՒՄԵՐՈ 110, 1866 ՅՈՒԼԻՍ 29 ՃԻՄԱ

ՄԱՆՁՈՒՄԷԻՆ ԵՄԱՍՈՒՍ ԹԷԼԵԿՐԱՖ ՕՐՏՈՒ ՄԵՑՆ ՆԷՆԻ ԻՆՏԵՐՆԱԼԷ

Փարիս, 8 օգոստոս, սապա-

հըն սաաթ 11 վե 45 տաղըգասընտա:

Պէրլինտէն ալընան թէլէկրաֆա կէօրէ,
Բրուսիա գրալը հաղըթըլէրի Մէյն նէհրի իւ-
ղէրինտէ պուլուստ օրտուէտ մուայնէնէ իթ-
մէյնէ կիթմիշ տիր:

ԻՍԼԱՄԱՍ ՏՕՆԱՆՄԱՍԸ ԳԱՋԱՍԸ

Անգոնատա պիր պիւլիւք ֆուրթուսա
զուհուր իթմիկինտէն, իթալա տօնանմա-
սընտան չօգ կէմիլէր գէտէլէնիպ, վե լիֆ-
ֆանտաթօրէ նամ սէֆինէ զարգ օլմուշտուր:

ԻՍԼԱՄԱՍ ԶԸՄՆԸՆԱ ՎԻՐԻՆԻՍԻՒ

Փարիս, 8 օգոստոս, ախլամըն սաաթ 6
վե օթուզ տաղըգասընտա:

Ինթիլիապ մատտէսի իալաթը հազ-
զընտա ֆայիտէլի օլտուզու սուրէթտէ, վե
լօրտ Մէրին (Լօնտաւըն աեան պաշըսը) ըի-
յասէթի թահթընտա պուլուստուզու հալտէ,
Կիւսիստա պիր պիւլիւք «միթինկ» թէճէմ-
միւ իթմիշ տիր:

ՄԷՔՄԻՍ ԻՄԲԵՐԱԹՕՐԻԶԱՍԸՆԸ ԱՎՏԵԹԻ

Մէքթուզ իմբերաթօրիչար պու սապա-
նազէրէ շըգմը օլուպ, վե եարըն իշին ֆա-
րիտէ պէքլէնիւնէ քար տիր:

Իմբերաթօր թարաֆալարը Մաթաւ-
րասը թէքարէն գապթ իթմիշ տիր:

ՃԷՊԷԼԻ ԼԻՊԵԱՆ

Մօնիթէօր տիւ Սօար նամ ընամի զազէ-
թատա պիր պաշա տէրճիլէ, Ժօղէֆ Գա-
րաւըն հարաքեաթը սախիւնէնի թաղալի
օլուսմուշ, վե Բարա հաղըթըլէրի թարա-
ֆընտան, Մարօնիլէր բարաշարընա, տա-
իրէյի իթիտալին տախիլէնտէ պուլուստալա-
րընա տալիր վէրիլէն նասիհաթլար տէր խա-
թըր իթմիշ տիր:

ՃԵՊԷԼԻ ԼԻՊԵԱՆ ԿԻՏԻՔՄԵՍԻ

Մարսիլա, 8 օգոստոս

Իսթանբուլ կիտէճէ օլան բօսթա վա-
թօրու, հալիա տէվամ իթմէքտէ օլան պիր
ալիմ ֆուրթուսա սէպէպինտէն կէրի գալ-
մը տիր:

ԱՄԵՐԻԳԱ

Նիւ-Եօրք, 4 օգոստոս

Բամուզուս սօն ֆիլաթը 56 տիր:

Փարիս, 9 օգոստոս, ախլամըն սաաթ
5 վե 45 տաղըգասընտա:

Մէքթուզ իմբերաթօրիչար ֆարիսէ
կէմիշ տիր:

Մօնիթէօր նամ ընամի զազէթատա օգոն-
տուզուսա կէօրէ, իթալալարըն ֆիթօլտան
չէքլիւնէ տիրէր:

Միւթարէքէնէն եազընտա գարարը հու-
սուլի մէմուլի գապիտէն տիր:

Մարսիլա բօսթա վաթօրու Չանապ-գա-
լէսինէ կէմիշ տիր:

ՀՈՎԱՏԻՍՏԹԸ ԽՈՐԻՃԻՅԵ

Բօրիթիգաճա եէնի օլարապ պաշգա
պիր միւթէնա հապատիսիմիզ օլմալըպ,
իւլա էն միւթէնա հապատիս, տիւն տիւ-
շամքի սաաթ օնտա ալարազ, իթինճի ի-
լապէմիլէ պէեան իլլէտիկիմիզ իթալա-
լարըն թիթօլ գազասընտան չէքլիւնէրի
թէլէկրաֆը տիր:

Մէքթուզ հապատիս ֆիլաթը պիւ-
լիւք պիր հապատիս տիր: չիւնքի, վիւ-
սալահանըն իպգասընա եիւզտէ տօղտան
իւմիա վար իքէն, իթալալարըն մէզ-
քիւր խոտաար, ազ դալար բօլթիգա
ուֆուզանտա եէնիտէն հարապ աֆիթի
պուլուլթալը թէճէմիլէն օէպէլիյ-
եթ վիլէճէք իտի: Պու պապտէ ֆրան-
սա իմբերաթօրու հաղըթըլէրինտէն թէ-
չէքթիւր օլուստա ճայիլ տիր: զերա,
տիւն տէյիլ էվլէլէր կիւն ալընան թէ-
լէկրաֆա նազարէն, միւշարիլէյն հազ-
րէթըլէրի, խասսէթէն շու կիւլիլիւն
հալ ու թէսվիյէսի նիյէթիլլէ վիլէնի
թէլը իտէրէք ֆարիսէ ապիթ իթմիշ
տիր:

Տէրքեար օլան ալնամէթըլէրէ կէօրէ,
կէչէն հաթիթաքի թէլէկրաֆ միւ ժտէսի,
եանի ալաֆրանգա օգոստոս 15 ինէ գա-
տար միւսալահանըն հուսուլի իւմիտի
գապիտէն պուլուստալար: տիմէքտիր
քի, շուլալըն խապէրի ալմազ իշին,
պիր իքի կիւն տահա պէքլէնիմէք իգ-
թիլա իթմէքտէ տիր:

— Պու կիւն օգոստոս 6 թարիլլէ ալ-
տըղըմը պիր թէլէկրաֆտան մէրիգատա
Նիւվէլ-Օրլէանըն թէքարէն թահթը
մուհասէրէյն ալընտըղը անաշըմիշ տիր:

ՀՈՎԱՏԻՍՏԹԸ ՏՈՒՆԻՅԵ

Յուլիս 17 թարիլլէ Չանապ-գալէ-
տէն ալտըղըմը պիր մէքթուպտա, շու
զեքտէքի զարալիպ նէվինտէն օլան պիր
վազա օգոնմուշ տուր:

Մահը հալին 13 իւնճիւ եանի չար-
չէնպիհ կիւնիւ, սաաթ 6 րատտէլէրին-
տէ, գըրլարտա իշլէմէքտէ օլան ընճ-
պէրլէր չէհրէ կէլէրէք, նապէհան կէօք
եիւզիւնտէն աաթթա եաղմուր կիպի
պիր նէվի թըրթըր էնտիլինի, վե կիւ-

տիրելի բամբակե թարլարներ, վե պօս-
թանլարը եւ, յիս խարապ իթտիքտէն
սօնրա, սայիր թարլար վե պօսթան-
արա տախի կիրտիքիւնի խապեր վեր-
միշէր տիր:

Պու Ֆէնա հապտոխին իւզէրինե
հերքէ բամբակ թարլարներն վե պօս-
թանլարնա գօշուշմուշար, վե ախշամ
օլուպ ափտէթիւրինտէ վուգուի հայի
թաստիդ իթմիշէր տիր:

Պի ինայէթի խիւտս պու սէնե
րահմէթէր բեր սրբասընտա օլտուղուն-
տան, կերէ բամբակ կերէ պօսթան
վե կերէ իւզիւմ մահաւաթլար բեր
պէրէթէթի սուրէթտէ օլմասը ճիհէթ-
լէ, հերքէ շաղ ու մէսրուր օլուպ,
ճէնապը ափէրինտէն իղհարը շիւք-
րանիյէթ իթմէքտէ իքէն, մեզքիւր
ափէթ ճիւմլէնին մուճիպի քէտէրի ա-
գիւն օլմուշ տուր: շէթլէ քի, մե-
զալա, եկեր շու Ֆէնալը օն օն պէշ-
կիւն տահա տէվամ իտէճէք օլուր իսե,
բեր չօք լէնճպէր ու իթիւ ճարըն տիւ-
շարը խասարը քէտիր օլմաղընտա հիշ-
շիւպէն եօգ իմիշ:

Մեզքիւր մեթթուպու պիգէ եագուն
զալ, եւվի մեզպուրտէ շարշեա չեգ-
տըղնտա, իսլամտան իքի քիշի, վե պի-
րիսինն էլինտէ պիր քեօք բամբակ, վե
տիկէրինն էլինտէ տախի պիր օգգա-
լըգ պիր թանե գարպուգ օլտուղունու,
վե կերէ բամբակուն եափրապարընն
վե կերէ մեզքիւր գարպուգուն իւ-
զէրինտէ հիսապէ կէլմէ թըրթըր-
լար պուլունտուղունու կէօլտիւկիւ կի-
պի, մեզքիւր թըրթըրլարն հատուն
զիւտտէ սիւրաթ իւզրէ գաշար օլտուգ-
լարըն տախի կէօլմիւշ տիր:

— Էմիյէթէ շահան պիր մահէլտէն
իշիթտիկիմիգէ նապարէն, պու հաթիթա
Մըսրտան Մայիտէ խազինէի ճէլիւսինե
120 պին տոէտ ինկիլիգ լիւսար կէլմիւշ, վե
սալը կիւնիւ Պանգայի Օսմանիյէթէ թէս-
լիւմ օլունմուշ տուր:

Չանն օլտուղունա կէօրէ, մեպլար
մեզպուր, իլէրուտէ Էսհամը Ումուսիւնե
Ֆայիլէրի թէտիւսի իշին թէտարիք
վե թէհիւն օլունմագտա օլան մեպլարա
զամմ օլունմագ տուր:

— Տէթթէր էմինիաթուֆէթլու Արի-
ֆի էֆէնտի հազրէթլէրինե ըիւթպէի
ուլա սընրֆը էվլէի:

Տէթթէրիսանէ ճէրիտէ նուֆուս օ-
տասը միւմէյիգի սանիսի ըիֆաթլու
իւմայիլ էֆէնտիյէ ըիւթպէի սալիսե,

Թահիրաթ օտասը միւմէյիգի ըի-
ֆաթլու Հատի էֆէնտիյէ ըիւթպէի
սալիսե,

Սէլանիք արագի մէմուրու ըիֆաթ-
լու Օսման ֆեւամիլ էֆէնտիյէ ըիւթպէի
սալիսե,

Թահիու պաշ քեաթիպի ֆիւթուվ-
վէթլու իպլահիմ Շէվքը էֆէնտիյէ
ըիւթպէի բապիա,

Րիւսուլմաթ մէճիս ազալըղը էմթաա
կէօմիւկիւ նազըղը սապըգ սէտտէթլու
Հագգը ֆաշաեա,

Էմթաա կէօմիւկիւ նէզարէթի, ֆի-
րէճ-գարուսու կիւմիւկիւ նազըղը սա-
պըգ իղգէթլու Էմին էֆէնտիյէ,

Քիւրէճ-գափուսու կէօմիւկիւ նէզա-
րէթի, մէճիսի ըիւսուլմաթ ազասընտան
իղգէթլու Էտհէմ էֆէնտիյէ թէվճիհ
պուլունմուշ տուր:

— Թահալարտան մուխպիր թէտարի-
քիյէ մալիւմաթը սահիհէ ալընըպ, ճէ-
րիտէնիգէ նէշը ու իլան իթմէքտէ օլ-
տուղունուգ, վե պու խուսուսաթտան
տուտեթ, միւլքէն վե միլէթէն Ֆէվա-
լիտի ապիմէթի մուճիպ օլուր պիր խրտ-
մէթի մագպուլէնին իֆասընտա պու-
լունտուղունուգ ճիհէթլէ, զիգուտրէթ
օլանլար, ճէրիտէ իշիթիւսընա թալիպ,
վե գուարէթի օլմանալար տախի գըրա-
աթ օլունուր իքէն, իսթիմաընա ճան
գուլալըյա լաղիպ պուլունտուգլարըն-
տան, վե պուրալարն աշվալը իսե, հեր
եւրտէն զիւտտէ տիգըաթա շտանն օլ-
տուղունտան, գապուլ գըլընտըղը հալ-
տէ, պունտան պէօյլէ, արա սըրա վու-
գուաթը սահիհէ վիւմէքիկէ թէա-
հիւտ իտէրիմ: Վէլարիֆու եէքֆիհիւլ
իշարէ մէտուլունմա նիւմուսէ օլարագ,
Քիւրտիսթան աշվալընտան պաղը շէյլէ-
րին իֆատէսինէ միւպատէրէթ իյէրիմ:

— Շէյլէ քի, Քիւրտիսթան էյալէ-
թի, Շիմալէն խորըրըգ, վե ճէնուպէն
Մուսուլ, վե Շարգէն Էրզուրում վե
Վան, վե Ղարպէն Հայէպ վիւպէթլէրի-
լէ հէմճիւլար, վե տէօրթ էիւզ պին նու-
ֆուստան միւթէճալիգ է հայինն էքտէրի
սի շաֆի իւլ մէգհէպ Էքրատ ու Ուրպան
վե միլէի սայիլտէն իպարէթ օլարագ,
տէօրթ պէշ իսան իլէ միւթալաֆիիլ
պատիւնէնիշին, վե զիւսաթլարը հիւթա
վե շախիր վե պիր գաշ նէվի տարը, վե
պաղէն բիրինճ ու մէրճիւք վե փէնպէ, վե
տահա պաշա մահաւաթ օլուպ, պու-
նուլա թէայիլէ իթմէքտէտիրլէր: Վե
մագարը եւալէթ օլան նէֆսի Տիւար-
պէքիւր էհալիսինն էքտէրի շայիր, վե ֆիւ-
նուլ ու մէարիֆտէ մահիր, վե էսնաֆը
տախի իքէք պէօճէյի պէսլէնէրէք, հա-
րիրտէն ագմաշա վե ճանֆէս վե էմթիա-
լի սայիլտէն տայիր շէյլէր նէսճ ու իմ-
լըյա, հիւրէֆ ու սանաեիտէ քէսպի մե-
հարէթլէրի գահիր իսետէ, պի հիքմէ-
թուլահու թէալա, պիր գաշ սէնէտէն
պէրու պիր պիրինի միւթէազըրպ, ճէգի-

րէի Արագ թարաֆլարընտան հիւճումվէ
նիւզուլ իտէն ճէրատ (չէքիւկէ) մէզըուա-
թը էքլու պէրպատ իթմէքլէ, զէրարն վե
էհալիսինն աշվալը տիկէր կիւն, վե միւզ-
թարպ, վե միհէն ու մէշագգաթա տիւ-
շար օլուպ, պաղըլարը աճ վե պիլաճ, վե
պաղըլարը նանփարէնէ միւհիթաճ օլ-
տուղըլարնտան պաշա, իրէք պէօճէք-
լէրինէ տախի ալըգ օլան խասթէլիք, ագ-
միշէր նէֆիսէ նէսճ ու իմալըյա մէլուֆ
օլանլար, վե պու եիւզտէն պիր խայի
թիւճարէթ իյէնէն պաղըրիկանլարը լախ-
նէտար, վե մուզայիգայի հալէ կիրիֆ-
թար իթմիշ, վե սայիր սէնէլէրէ նիւ-
պէթլէ, զախպիրին տախի հատորնտան
զիւտտէ գըրըլմասը պիւթիւն պիւթիւն
էհալի վե ֆուգարանըն բէրիշանիէթ,
վե պաղէն հիճրէթլէրինէ սէպէպ օլմասը,
պաղըմահա մատրապաղըլարըն զախիւք ճէմ
ու հըֆընտան նէշէթ իթմիշ օլմաղա,
պիր թարաֆտան պու մուսիպէթլէր,
վե տիկէր թարաֆտան հէմճիւսիլիգտէն
կէօրմէքտէ օլտուղունուգ թէատտիյա-
թը թագաթֆէրսա, հիւ պիր մահէլտէ
կէօրիւկիւ իշիթիւմիւշ տիր: Վե էկէր-
շի Էրզընմանալը մուխպիրինիլ թարա-
ֆընտան ալըպ նէշը իթմէքտէ օլտուղու-
նուգ մէթթուպէրտէ զիքրի մէշուտի-
միգ օլան հաճի Ալի պէյ վե ալանընն
օլ հալալի էհալիսինն իթմէքտէ օլտուգ-
լարը գուլում ու թէատտիւթ, Քիւր-
տիսթանտա պուլունտան զալէմէտէն կէ-
րիւլէն հալաթը նամէրզիւնէ, վե մուսմէ-
լաթը գուլիւնէնէ նիսպէթլէ, պունլարըն
եանընտա մեզքիւր հաճի Ալի պէյ նուշ-
րէվանը-աալի մէսապէսինտէ գալաճա-
ղընտան, վե նազարը ինսաֆ իլէ պաղը-
լընմա, անըն իթտիկի շէյլէր, պիլգէլա-
շէյ մէնգիլէսինտէ տոտ օլունմագըն-
տան, Բուզնամէնիլէ նէշրինէ միւսայիտ
օլտուղու հալտէ, Ղարագ ու գափըստան
սորի վե պէրի օլարագ, վուգուաթը մա-
հէլ լիւնէնին պունտան պէօյլէ իշարընա
միւճուտէրէթ իտէճէկիմի պէտան իտէրիմ:

Ճէրէպէ:

Օսմանլըմա զալէթալար ալէսսէվի-
լէ տուա վե սէնա օգուլուպ, վե չօք տէ-
ֆա միւտահէնէյի իրթիքեապ իթմէքտէ,
վե շու ճիհէթլէրլէ քէնտի վաղիֆէ վե
վաճիպէյի զիմմէթլէրինէ գարըն հարա-
քեաթտա պուլունարագ, ումուսուն
մէնֆաթընը մուճիպ օլմաղըղ խըմմէ-
թի մուգատտէսլէրինն իֆա իտէճէք
եւրտէ, մուզայիրի օլարագ, Հիւքիւմէ-
թի սէնիյէնին իղֆալընը, վե պինտէն
ալէյհ Ֆուգարանըն խարապիլէ զալմ-
լար իլէ գտտարլարըն տահա զիւտտէ
քէսպի ճէսարէթ իլէ սուլի ամալընը միւ-
վէտտի օլտուղըլարըն կէօրմէյէ ալըշմը
օլտուղունուգտան, ճէրիտէտէ արա սըրա
պէօյլէ էհիլ զիմմէթ վե սահիպ ինսաֆ

Թարաֆընտան գալեմէ արնարագ սերձ
օլունմուշ օլան պահար կէօրտիլիւ
միւզոնէ, պիղպիթ տէրեճէտէ մէմնուն
օլմագտատաերդ :

Կերչի Օսմանլը զազէթալարընըն պու
պօրձարընը, պիղ խրիսթիւնան զազէթա
լարը, մէհմա էմքէն իշիա իթմէքտէյիզ
հալ պու քի, մէմուրիսի մէմալիքի մահ
քուտէյի Շահաննին բէք ազը օսմանլը
ճատան պաղպա զազէթա օգուճագտա
օլմագտարընտան, միւլտու օլունտուղու
գատար մէնֆաաթըն հուսուլի կէօրիւլէ
մէմէքտէ տիր :

Պիղ խալիսանէ խապէր վէրիւլի քի,
պու գատար տուա, թէչէքքիւր վէ միւ
տահէնէ արթըք էլլէրի, Օսմանլըճա գա
ղէթալար քէնտի պօրձարընը խանդա
լը, վէ սերպէսթմէ հէր պիւր Ֆէնալըդը
Հիւքիւմէթի սէնիյէյէ իթմար իլէ, մա
մուրիյէթի տէվէթ հազգընտա նաղա
լը տիղգաթ, վէ հէր սրնըֆ Ֆուգալա
իւզէրինէ մէհհամէթի պիղպիթ ու շէֆ
գաթընը տալթէթ միւսարաաթ իթմէլի
տիրիւր, վէ Հիւքիւմէթի սէնիյէյէ ճանի
պի ալիսինտէն տալի, տաարը խալիսէթ
ու տատագաթտան խալիսէթ օլան օլ եօլ
տա իթմիլթըն իճրաաթընա, սերխան
հիւմէթ պուլլուլմալը տըր, պուտուր
միլք ու միլլէթէ տօթթուդ, վէ պու
տուր վաթանթէրլէրիլին խալաթը :

Էվլէթ, կերէք Հիւքիւմէթի սէնիյ
նէ, վէ կերէք զազէթալար թարաֆըն
տան շու խուսուսա տիղգաթը թամմէ
օլունմագ հէմ ճալիզ տիր հէմտէ վէ է
շէտտի իհթիւնաճտան տըր, զերա, միլքի
միզոնէ կէօրիւլէն հէր Ֆէնալըք վէ հէր
մահրուսիյէթին պաղը դալմասընըն սէ
պէպի էվլէթ, միգտարի քիֆայէտէ էհլի
լիսագաթ վէ տահիպ իսթիգամէթ մէմու
րին պուլունմատըղը օլուպ, վէ օսմանլըճա
զազէթալարըն իսէ, հէր նէվի էֆալ ու
հարաքէաթը զայրի մագուլէյի վէ մագ
պուլէյի, էնվայի թահսին ու թագաթի
րէնթէրիյէ պօնաեարագ տլէմէ իպրազ
իյլէմէլէրի տիր : Խօխա, մալիյէմիլդէ
տարըդ վար իմիշ, պիր թագըմ գատըն
լար կիտիպ Մալիյէտէ սըզալըրլար իմիշ,
վէ Մալիյէ նազըրը հազգէթլէրի իսթի
ֆա իտէր իմիշ... պուլլարըն քեաֆֆէսի
խալահ գապուլ իտէր շէյլէր տիր, լաքին էլ
վէրիւր քի, պիւլիւք քիւչիւք հէր մէմուր
քէնտի վազիֆէսինի թանդէարագ, միւ
քին մամուրիյէթինէ, վէ միլլէթին
սէրվէթ սէ սէաւոնթի հալի էսպապը իս
թիհալինէ էզճան ու տիւ չալըշարն, վէ
ֆուգարալը պիր թագըմ գալըմ ու դատ
տար աեան, վիւճուհ, աղա, պէյ, չօր
պաճը, քէհեա, վէ իմամ ու մուրաֆ
խապարըն բէնչէլէրինտէն գուրթարսըն,
վէ շու վազիֆէլէրինի թանդմաեան վէ
խուսուսիլլէ էյլէ խալիլլէրէ հէմ ճիւն :

հա վէ եախօտ համի վէ մուլիլին օլանրար
զազէթալարտա ֆաալ ու զէմմ օլուն
սուլար, վէ Հիւքիւմէթի սէնիյէյէ թա
րաֆընտան սերխան ճէգալարը թէրթիպի
նէ հիւմէթ պուլլուլարագ, պաղպալարը
իպրէթ տըպ սիւչալը իսթիլի ու հիւսա
օլունլար :

Խիւլասայի քէլամ, միլքիմիլին իսա
հը հալինի վէ մամուրիյէթինի էլէր
արզու իտէր իսէք, հէր եէրտէ, վէ սէյ
լէնմէքտէ օլան հէր իսանտա, վէ ալլ
խուսուս Օսմանլըճա օլունտու հալտէ,
սէրպէսթ, վէ միւսահէնէ ու էֆքէարը
պաթըլէտէն արի օլան զազէթալարա մալլը
օլմալըք, վէ միլք ու միլլէթէ խըրմէթ
իտէն զազէթալարընտա, նէզաի Սալմա
նաթը սէնիյէյէտէ գատար ու հայսիյէթ
լէրի շաեանը թագաթի իլէ, թէչվիգ ու
թէրիլիպլէրինէ հիւմէթ ու իգտամ պույ
րուլմալը տըր :

— Ալթըր Ֆիւր ալէմիւմուլը ճիւսալը
ֆատիհահիտէն, տուտուրի իգամտան սէ
մահէթուլ Հաֆիզ Մէհմմէտ Նէճիպ է
ֆէնտի հազգէթլէրինէ թէպաթիլէն պի
րինճի, վէ իսթանպուլ բուէլլէրինտէն
Տիւրքիզաոնէ ֆազիլէթու Մէհմմէտ
Տիւրքի էֆէնտի հազգէթլէրինէ թէպաթ
լէն իրինճի, վէ Մէքքէի միւքէրրէմէ բա
եթլլէրինտէն Մէլլը բաշա հաֆիտի
ֆազիլէթու Մէհմմէտ Բաշիտ պէյ է
ֆէնտիյէ թէպաթիլէն իւլիւճիւրիւթ պէ
լէրտէն պիրէր գըթա Մէճիտիլէն նիշանը
զնշանը ինայէթ ու իհսան պուլլուլմուշ
տուր :

— Եէյս իւլ իսլամը սապըգ Սաոէտ
տին էֆէնտի, պու հաֆթա իրթիհալը
տարի նաեթմ իլլէմիշ տիր :

— Մըսըր վալիի վալեաշանը Ֆէլու
մէթլու տէվլէթլու բաշա հազգէթլէրի
նէ, ումուլի տաքիլի ճանիպինտէն Ապ
պաթիլէ նամ մէվլըտէ պիր զեհաֆէթի
միւքէմմէլէ քէչիտէ օլունարագ, թէպ
րիլի վէրասէթ իճրա իտիլիշ, վէ օկիճէ,
էնվայի շէնլիք իֆաալըլա, տուայի տէյ
մուլիյէթի էօմի իւ իգպալը հազգէթի
թաճաթի թէքթար ու թիգքէար զը
լընմըշ, վէ իրթէսի կիւնիւ միւսապէզա
իճրա օլունմուշ օլունտու 33 նիւմէրօլու
Բուզնամէի վադաեիլի Մըսրիլէտէ պէր
թաֆսիլ կէօրիւլմիւշ տիր :

— Սօֆեա գազասընա թապի կէնճէ
գարիյէսի էհալիսինտէն իւլ նէֆէր իը
րիսթիւն տէլիգանլըսընըն իւզէրինէ Պալ
գանտա պիր աեը չըգտըղընտան, իքիսի
սափուլըպ, պիրիսի ճէսուրճա օլմա
սըլա, աեընըն հիւճուլինէ մուգալէ
մէթ իտէրէք, վէ էլինտէ օլան պալթա
իլէ պիր տէֆա վուրարագ գաֆասընը
եարմըշ, վէ աեը տալի ճան տաքըլա
մէրգուլուն պալտըրընտան ըսըրտըղը

հալտէ, աղըր գաֆանարագ քիլիտէն
միշ, վէ մէրգուլ պիր գաթ տահա զայ
րէթլէնիպ, եինէ պալթա իլէ աեընը
վուրա վուրա էօլիւլմիւշ, վէ պալտըր
տալի քէսիշ իսէտէ, պալտըրընը աղ
զընտան գուրթարամաորըղընտան, վէ
ուզագտան պուլունն հալինի սէյր իթ
մէքտէ օլան արգատաշալըր տալի ճէսա
րէթ իտիպ կէլէմէտիլլէրինտէն, նիհա
եթ քէյլլէսիւ կէլիպ, պալթալարըլ
լա աեընըն քէսիլմիշ օլան պալտընըն էնէ
քէմիլլէրինի գըրըպ վէաղընը աշարագ,
մէգպուլ տէլիգանլընը շու տուգագտան
գուրթարմըշ օլունգալարը, վէ պիլարէ
նին էթլէրի տէօքիւլէրէք, էսիլի ֆիլաշ
պուլունմուշ իսէտէ, եարաթընըն իլթի
եամ գապուլ իթմէսի մէմուլ իտուլի
խապէր վէրիլմիշ տիր :

Թանա :

— Ուլթանիճէ գասապասընտա պու
լունան էհհուտի միլլէթի հազգընտա
Ուլաշար թարաֆընտան պաղը մուա
մէլաթը պուլլիյէ վուգու պուլունտու
կէչէնտէ զազէթաեա եազըլմըշ տըր : պու
տէֆա թօթրագանտան արնան պիր
մէքթուպ մալլինէ կէօրէ, գասապալի
մէգքիւլէտէ պուլունան Ուլաշար, Էէ
հուտիլէր իւզէրինէ հիւճուլ իտիպ,
պիր թագըմընը տարպ ու ճէրհ իթմիլլէր,
վէ Էէհուտիլէր հիւքիւմէթէ միւրաճա
աթ իթտիլլէրի հալտէ, հիւքիւմէթմէ
պիր շէյ եալիլմաորըղընտան, Էէհուտի
լէրին թէլէկրաֆիսանէյէ աղիմէթլէ,
Պիւքիլէ թէլէկրաֆիա շէքեպլէթնամէ
կէճնտէրմէլլէրինտէն տօլաեը, Ուլաշար
հիտտէթլէնէրէք թէքթար Էէհուտիլէ
րին իւզէրինէ հիւճուլ իթմէք իւզըն
հազըրլանտըղընը հալտէ, Էէհուտի
լէր թուանաեը պէրու թարաֆա կէչիպ,
թօթրագան գասապասընա իլթիլմա իլլէ
միլլէր, վէ պու արպէտատա Ուլթանի
ճէտէ պուլունան Ալթըրիա վէ Պալիէրա
աճէնթալարընըն տալմէրինի տալի,
Ուլաշարըն տարպ իթմէլլէրի ճիհէթլէ,
մէրգուլ աճէնթալարըն տալի թօթրա
գան գասապասընա նազլ էյլէմիշ օլունտ
լարը անլաշըլտօր :

Բէլա :

— Դասըլ քի պիլտիլմիշ իտիլ, Եսայի
սրբազան իլէ Գէորգ սրբազան միւսալի
սայրտա գուրա գազանմըշ օլունտըլարըն
տան, բազար իրթէսի կիւնիւ եէնիտէն
գուրա վէրիլէճէք տիր :

Պու Էլմիւսթին կաթուղիկուսլուղու
գուրասընճա ազլէ վէ նիլամէ մուգալի
պաղը խուսուսար վար իսէտէ, վաղ
թիմիլտէ, «Ասայ եւ եղեւ» ահքեա
մը քէմալի իճրատա պուլունտուղուն
տան, թէհի եէրտէ գալէմ օյնաթմագ
տան իսէ, սիւքիլթի էվլէա թուլթար
իսէքտէ, շունա էսէֆ իտէրիլ քի, օօ :

նուստա հերքեմին պիղի իթիհզանա
ալմասր իհթիմալուն կեօրիւլմէքտէ տիր .

Հէրնէ դատար Եսայի սրբազան իլէ
Ֆէորդ սրբազան միւսափի սայրուա դուրա
գաղանմըչար իսէտէ , զանն իտէրիզ քի ,
պու տէֆա Գէորդ սրբազան զեյաւտէ դա
զանաճազ տըր , չիւնքի երեսփոխան է .
Ֆէնտիլէրունէն պաղըլար Եսայի սրբազա
նըն Երուսաղէմտէ գալմասընը միլէթճէ
տահա Ֆայիտէլի աւտ իտիպ , վէ սլա
զըլար տախի կաթուղիկոսլուգտան իս
թիֆա իտէր իթիգատըլա , Գէորդ սըր
բազանա գուրա վիլմէքնիլէթ ինտէ տիր
լէր .

— Կէչէն հաթթա Մէճմուա վէ Մա
սիստէ , արժ . Ահարոն Սմաւո ծ . վարդա
պետ իմզասըլա , Պէյ-օղլու Թաղական
խորհուրդու հազդընտա պիր մէթթուպ
տէրճիլէ , մահէլի մէզպուր թաղական
խորհուրդու Ատենապետի մեծ . հաճի
Մաղաք աղա Մուրատեան թարաֆըն
տան մէթթալէր հազդընտա զուհուրա
կէլմէքտէ օլան շէվզ ու զայրէթ սէնա
իտիլթիքտէն պաչպա , պու եւազընլարտա
թէչէպպիւսի միւսամմէմ պուլունան
պիր թաղըմէպիլէնին ինչասը պապըն
տա պիրիսի մարիթէթիլէ պազը կիւճ
լիւքլէր զուհուրա կէթիլթիլի տախի
իշար օլունմուշ տուր .

Մէզքիւր մէթթուպուն պիր սուրէ
թի տախի պիղէ կէօնտէրիլմիշ իտիլսէ
տէ , օլ կիւնլէրտէ եէրիլիզ միւսաատէ
իթմէտիլիլտէն թէէլիլ իտիլթիլի շէյլէ
տուրսուն , պու կիւնլէրտէ իսէ , թա
րաֆէյն պէյնիտէ հիւսնի իմթիլաճ է .
սէրլէրի միւշահէտէ օլունմաեա պաչա
տըրը մէսմուլիլ օլաուղունտան , տէր
ճիւտէն սարֆը նազար իթտիկիմիզ իլէ
պէրապէր , միւմայիլէյհ հաճի Մաղաք
աղա Թարաֆընտան մէթթալէր հազ
դընտա իպրազ օլունան շէվզ ու զայրէթ
հազդընտա իզհարը մէմունիլիլէթ իլէ ,
ասարը մաթլուպէնին հուսուլիլի կէօր
մէք իզպալիլէ միւնթազըր օլուլուզ .

— Տիւնքի Մանգուլմէմիլտէն պազը
լարընըն սահիթէլէրի եանլը պասըլուր
լընտան , իլք սահիթէտէն սօնրա իւ
չիւնճիլէ , վէ իւչիւնճիլտէն իթիլթիլէ
կէչիլմէք լազըմ կէլէճէկիլի իիպար իսէ
րիլ .

— Իսթանպուլու գօլէրանըն մէվճու
տիլէթիլին չիւրհէտի չօղլարը տիւչարը
մէրազ ու էնտիլէ իթմէքտէ օրղուղուն
տան , տէրոտէթ պուլունան մայիլմաթա
պիլունան խապէր վէրիլիզ քի , չիւտիլէ
գաւապը եալընըլ իւչ քիչիլին չու իլէթի
միւհիլթէյէ թուլթուլտուղու թէվաթ ուր
պուլմուշ իսէտէ , նասըլքի տիւնքի Ման
գուլմէմիլտէ սէյլէմիշ իտիլք , Գօգաճազ
պիր շէյ տէլիլ տիր . Ֆազաթ , Հէր հալ

տէ էմրի պասիլէթէ թիլայէթէն , Հէր
քէսին քէնտիլին սօու գ վէ սըճադ , վէ
մուզիլր մէէքիլաթ վէ մէշուպաթտան
սազընմասը էհէմիլիլէթտէն տիր .

Իհթիլթա թիլայէթէն , պիր դաչ
կիւնտէն պէրու թրապղօնա կիտէն վա
թօրլարա պուլաչըլ թէզքէրէսի վէրիլ
տիլի հապաթիսաթտան տրր .

— . . . խմբագիր .

Ապանիոյ դաւառին գլխաւորաց սովորու
թիւնն է որ իրենց պատուանունը նշանակա
ատեն իրենց ինչ ցեղէ կամ տոհմէ ըլլալին
եւ ինչ իշխանութիւն ունենալին ազնուա
կանացուցիլ բաւերով կը ճանչցունեն թէ ի
րենք այս ինչ ազնիւ գերդաստանին տոհ
մապետութենէն յառաջ եկած են . եւ այլն .

Այսպէս ալ Մասիսի մէջ կարդայինք
Արժ . Խորեն Մ . վարդապետին պատուա
նունները , որոնք տասը բաւերով հաղիւ
պարիակուեր էին , եւ յիրաւի այս կէտը
խիստ զարմացող մեզ . այն է (ինքնակոչ)
Մետրապօլիտական փոխ-նախագահ բաւերը ,
մանաւանդ մօնսինեօր .

Մեր Աղգ . եկեղեցին ոչ մետրապօլիտա
կան տիտղոս , եւ ոչ այդ անունով ժողով
ունի , որ ինքն ալ նոյն ժողովին փոխ-նա
խագահը ըլլայ . վասն որոյ այս խօսքերուն
բացատրութիւնը կամ ինչ ըսել ուզելը Նորին
Անու պէյ . Մօնսինեօ Մետրապօլիտ Խորեն
Գալֆայիսան մեր արժ . եղբորմէն ինչորեւի
կաղաչենք ազնիւ խմբագիր սոյն երկտող գը
րութեան անկիւն մը շնորհէք .

27 յուլիս 1866
Մէկ քանի մշակներ
Լուսաւորչական Ս . եկեղեցւոյ

ԽՆԴԻՐ ԿԱԹՈՒԴԻԿՈՍԱԿԱՆ

Երկար ատենէ ի վեր է կաթողիկոսական
ինչիլը , կամ խնդիրներ Ազգին մէջ ամէն
կողմ խօսակցութեան , խորհրդածութեան ,
եւ գրութեանց ու տետրակներու առարկայ
եղած են . Հայ լրագիրներն այս օրերս գը
րիլէ ասոնցմով ծանրաբեռնած են . Ոմանք
կաթողիկոսական խաչատուրին Պօլիս բերիլ
տուրիլը կը պահանջեն , ոմանք (որոնց մէջ
խմբագիր ալ կայ) ընդհակառակն , զանի
պաշտպանելու կը տքնին , ոմանք կը պօռան
որ Սոյ ինքնակոչ կաթողիկոսը բերիլ տալ
պատժելու է , եւայլն . Սոյն կէտերուն նը
կատմամբ վանայ եւ Աղթամարայ կողմերէն ,
նաեւ Սոյ կողմէն նամակ նամակի ետեւէ
կը տեղան , որք դառն եւ ծանր գանգատնե
րով լիք են ընդդէմ ինքնակոչ կաթողիկո
սաց . . .

Ազգային Պատրիարքարանը կարծես այն
չարագործաց դէմ աչք խբած , սոսկ էջ
միածնի կաթողիկոսական ընտրութեամբ ըզ
բաղելու ետեւէ է . Ազգային երեսփոխանք
չորս միւսին Հայուն կրօնական եւ բարոյա
կան սանձը բռնելու համար « արժանաւոր »
կաթողիկոս մը ընտրելու կըբաղին , բայց
պիտի գտնեն աղղեօք այնպիսի խոհուն ,
ուսումնական , եւ ազգասէր վարդապետ մը ,
որ կարող ըլլայ եւ առանց իր նախորդաց
անագորոյն բաղդին գուրը գլորուելու , Ազ
գին բարոյական խարխուլ շէնքը վերանու

րոգէ . . . Կարծեմ անկարելիութեան ան
գունդը ինկած ենք .

Իշխանասէր եւ փառասէր եպիսկոպոսունք
եւ վարդապետք յառաջ նետուեցան , ա
հա օր ընդունելի եւ ժամանակ քիւլա խաբ
միշ ընելու ըսելով , լայն ու փառաւոր
հանդերձներով եւ երկայն մօրուքներով սկսան
ինքզինքնին ցոյց տալ չմոռցուելու համար .
Խոհուն եւ ազգին վիճակը լաւ ճանչցող
երեսփոխանը շուարեցաւ միայ իւշ չորս մի
լիօն ազգը որի՞ ձեռքը յաճնէ , իսկ մեծ մա
սըն հարկաւ առանց խորհելու յառաջ նետ
ուող փառասէր կղերի մը վրայ նետեց իր
քուէն . . .

Բայց քուէտուիլը (զուն ըսէ Պանդորայա
կան տուիլ) բացուեցաւ , հաւասար քուէիւք
երեւան ելան երկու եպիսկոպոս , Եսայի սրբ
բազան եւ Գէորդ սրբազան , հարկաւ աս
երկուքէն մէկը , հաւանական է որ Եսայի
սրբազանը Նրուսաղէմի ջերմ գահէն անմիջա
պէս էջմիածնի ցուրտ գահը պիտի ստիպուի
ցատկել , բայց արդեօք պիտի կրնայ Հիւսի
սային . . . ցուրտ քամիին զիմանայ եւ խո
րագիտութեամբ աղիւր կանդուն պահել . Ա
հա ամենագոթուարին կէտ մը , այո՜ ծանր
կէտ մը . . .

Ահա Ազգն այնպիսի խնդիրով մը կըբա
ղի եւ կը տառապի , որ չատ հին է , շատ
նոր է , եւ աս դարուս անհարազատ է .

1. Կաթողիկոսական խնդիրը « շատ հին է »
քանի իսաւար դարուն մէջ այս փափուկ . . .
ընտրութեան իրաւունքը ապստամբ բռնա
ւորի մը ձեռքն էր , վանքին հարստութիւնը
բռնաւոր հրէշի մը տալ խոստացող կղերի մը
ձեռքն էր . Այսօր Շահ սէֆի մը , վաղը ձիւ
կիլիսան մը , եւայլն , սակարկութեամբ ու
ղաճնին կաթողիկոս կը դնէին , այն ալ կա
թողիկոս եղածին պէս վանքին ստացուած
քը կը ծախէր ու իւր պաշտպանին ձեռքը
կը լցունէր , եւ իր նախորդ կաթողիկոսն
ալ մուլթ տեղ մը բանտարկելով կը տանջէր ,
կընեղէր եւ ամէնիով մը մարմնը կը կտր
տէր եւ քանի մը չարաթ այսպէս գազա
նարար տանջելէն վերջը անմարդաբնակ տեղ
մը կաքսորէր . Քիչ մամանակէն վերջը նա
ալ պաշտպան մը գտնալով կաթողիկոսական
աթոռը կը բարձրանար եւ իր նախորդին հետ
առաւել եւս դազանաբար կը վարուէր . . .
զորս միայն Հայոց պատմութեան մէջ կար
դացողն առանց ողբալու , առանց իր սիրտը
տորոնելու եւ իր մազերը փուշ փուշ ըլ
լալու չկրնար շարունակել իր ընթերցումը . .

Ասոնք՝ այն բարբարոս դարուն արդիւնք
ներն էին . էջմիածնի միաբանք այն անգութ
կաթողիկոսաց համար Պօլիս բողոքներ կը
գրէին , բայց ազգային Պատրիարքարանն
ազդեցութիւն չունէր երբէք , եւ իր կրօնական
գլխուն հետ հաղորդակցութիւն չունէր . կը
ճանչնար իր անկարողութիւնը , եւ ուստի կը
թողուր ակամայ , որ իսաւարին որդիք իրար
փառատուն եւ ուտեն . . . մինչեւ որ էջ
միածնի վանքը քանի քանի անգամ հիմնա
յատակ կործանեցաւ .

Երբ-նոյնիւ .

ՍԱՀԻՊ ՂԱԶԷԹԱ
ԿԱՐԱՊԵՏ Յ . ՓԱՆՈՍԵԱՆ
ԼԵՎԱՆՔ ՀԵՐԱԼՏԸՆ ԹԱՊԻԱՆԵՍԻՆԵՑԷ
ԳԵՑ-ՕԼԼԵՐՏԵ ՅՈՂՈՒ ԵՈՒՑԱ , ՅՈՐՈՐԴԱՅ ԱԳՏՈՒԼԱ
ԳԻՄԱՏԷԼԷՐ ԴԱԵԸԸԸՆՅԱ ՆՈՒՇԵՐՈ 349 .